Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):	oversat på dansk med indledning og kommentar av William Thalbitzer.
Titel | Title:	Eskimoiske Digte : Folkepoesi fra Ammassalik i Østgrønland
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Kbh. : i hovedkommission hos H. Aschehoug & Co., 1920
Fysiske størrelse | Physical extent:	78 s. :

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

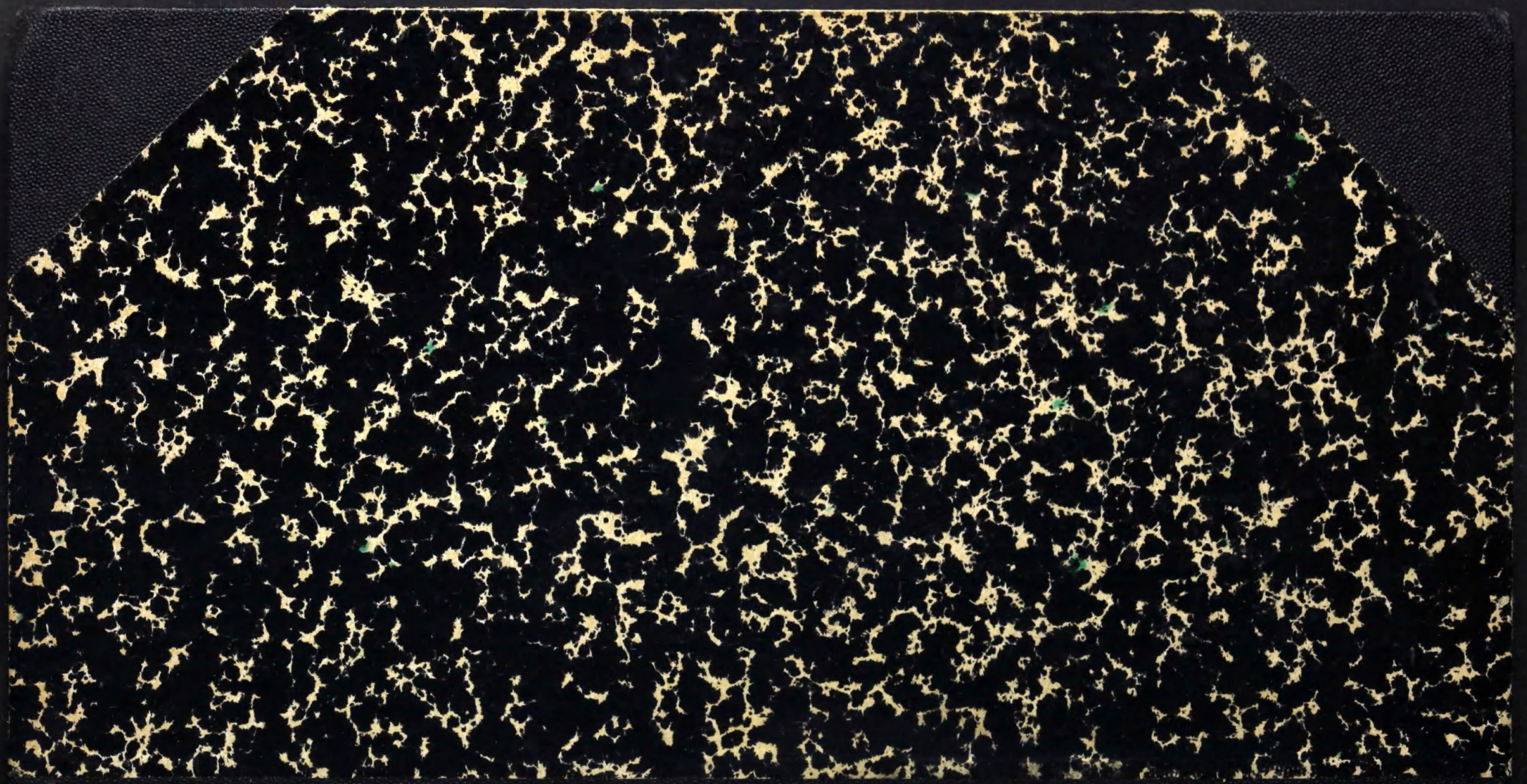

54 – 160

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 54 8°

1 1 54 0 8 03729 X

+REX

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

WILLIAM THALBITZER

ESKIMOISKE DIGTE

FRA

ØSTGRØNLAND

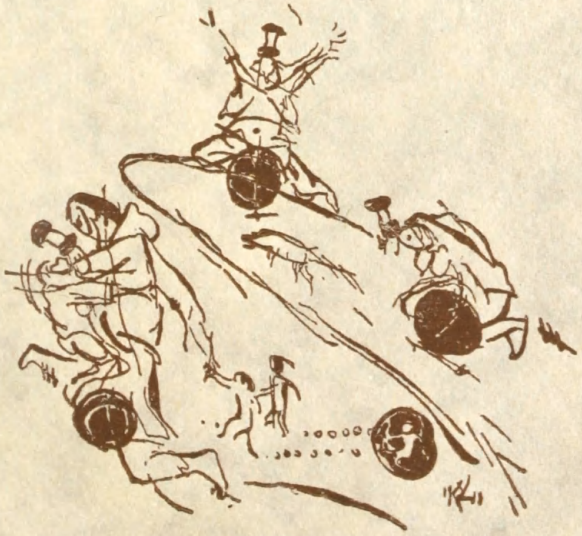

1921. 182

H. ASCHEHOUG & CO.
KØBENHAVN
1920

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

ESKIMOISKE DIGTE

YE WHO LOVE A NATION'S LEGENDS,
LOVE THE BALLADS OF A PEOPLE ...
ALL THE WILD-FOWL SANG THEM TO HIM
IN THE MOORLANDS AND THE FENLANDS
IN THE MELANCHOLY MARSHES.

Longfellow.

ESKIMOISKE DIGTE

FOLKEPOESI FRA AMMASSALIK I ØSTGRØNLAND

OVERSAT PÅ DANSK
MED INDLEDNING OG KOMMENTAR
AV
WILLIAM THALBITZER

KØBENHAVN
I HOVEDKOMMISSION HOS H. ASCHEHOUG & CO.
1920

COPYRIGHT 1920
ASCHEHOUG & CO. COPENHAGEN
TRYKT I
BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI
KØBENHAVN
1920

TIL MIN
HUSTRU

INDHOLDSFORTEGNELSE

KAJAKSANGE OG FJÆLDSANGE 17
VUGGESANGE OG KÆLESANGE 26
EPISK-LYRISKE DIGTE 35
TROMMESTRIDSSANGE 44
ANGAKOK-SANGE 58
TRYLLEBØNNER 64

OMSLAGSVIGNET AV OSSIAN ELGSTRØM · ILLUSTRATION „TROMMESYNGENDE JÆGER FRA AMMASSALIK“ EFTER FOTOGRAFI AV FORFATTEREN · SLUTNINGSVIGNET AV FRU ELLEN LOCHER THALBITZER

P R Æ L U D I U M

DISSE DIGTE UDSPRANG I ØSTGRØNLANDS hjærte, ved menneskehavets yderste grænse mod nord, på en av Jordens mest øde og barske kyster. Dær blev de fundne i levende tradition hos en lille, nylig opdaget Eskimoflok, som jeg var rejst over til for at studere en ny grønlandsk dialekt.*) For første gang hørte jeg dem her som de lød på folkets læber, og som de må have lydt igennem mange slægtled. Jeg forstod, at dette var en del av Innuitfolkets gamle poesi, og at disse sange og digte fortjente at bevares for en større menneskehed.

Hvor var det mærkeligt at finde en så rig fylde av digtning mellem disse øde fjælde, en sådan åndelig frodighed så langt fra alfar vej! Her under istidens vigende randbræ, lever og bygger en verdensfjærn stamme av mongolsk-indiansk raceblanding, et havjægerfolk, et vildskud, der indtil for nylig intet anede om bøger eller papir, men hvæssede sine kalkedon-pile og drev sin jagt i lykkelig uvidenhed om geografien og alle moderne opfindelser, kun dyrkende sit eget lands ånder og guder, sine myter, sagn og fremtidshåb, kun sin sjæls indre traditioner, sit ældgamle hedenskabs visdom og lykkedrømme.

Engang havde stammen været større. Engang byggede Eskimoerne over hele Grønlands østkyst, der med sine krumninger har en længde som fra København til Nilens delta.

*) Opdagelsen skyldes Holms og Gardes berømte „Konebådsekspedition" i 1883–85.

De 500 indfødte, der nu som det sidste menneskelige livstegn befolker denne kyst — den er i modsætning til vestkysten ellers folketom og uddød — sværmer om i en skærgårdsbygd lidt syd for kystens midtpunkt, hvor den falder av i øst-vestlig retning. Her ligger de to vældige fjorde Sermilik „Isfjorden" og Ammassalik „Dværgørredfjorden" (av ammassak „en lodde el. dværgørred"), fantastisk skønne indhave mellem himmelstræbende fjældtinder, som synes at stige rækkevis op fra havet for vestpå, i retning av indlandet, at tabe sig i uordnede flokke ind under Grønlands indlandsis.

Ude ved kysten i denne bygd ligger der mange navnkundige fjælde: Orttunuviaq, Aŋeen, Ooŋuttoq, Asiŋaleq og Qalerajiviæn, som Evropæerne kalder Kap Dan. På øerne og i fjordene ligger spredt de indfødtes bopladser, hver med sit gamle grønlandske navn, som ikke falder let på vore tunger.

Disse fjorde er sagnrige og evighedsdybe. De tindrer av den hvide is, som skyder sig ind løsrevet fra havets milebrede strøm, den der langsomt og sejt går derude ved de yderste skær.

Polarhavets isstrøm males av selve jordens kværn i ukendte egne mod nord; evindeligt driver den fra nord til syd så langt, som Grønlands kyst er lang, en uendelig foss, der tegner sig mærkelig og mægtig i Atlanterhavet, omtrent som mælkevejen på himlen. Altid gnider den sig langs kysten, i uimodståelig gliden mod syd som en skinnende kæmpeslange; om aftenen udspyr den sine bovnende tåger over klipperne, de svøber sig langsomt om granitkanterne og fylder dalene med deres grå gys. Bopladsen er som opsuget av havet, og tranlampernes fattige lys gennem tarmskindsruden sygner bort i det vejløse mulm. Da griber angakkokken, den hedenske præst, sin troldtromme for at kalde på sine ånder. Livslysten vågner dobbelt vildt i de små mennesker derinde, og

natten genlyder av danselegenes trommesange. Naturens altfor dystre alvor mødes av lattergnisternes trods. Det er ikke svært at overdøve mørkets uhygge, naar alle er samlede mellem hyttens vægge.

Disse svømmende skosser og flager — — derude østfra skubbes de ind — „isene", som de indfødte siger (cikin) — ind gennem skærgårdssundene, gennem fjordenes munde — i det mælkeblå vand duver de op og ned, vrider sig, hvirvler, kører rundt, hvor der er strøm, trænger sig om et isfjæld som en flok hunde om en isbjørn — — — Isene lyser og blåner i den skarpe luft, genskæret fylder fjord og fjælde, og den evige støj slår mod stenvæggene på begge sider av fjorden; helt ind i hytten — gennem den lave stensatte husgang — når den fjærne duren av massernes gnidning og brydning i vandet, en undertrykt og forvirret mumlen med støn og suk, en blød og underligt skurende småsnakken — nu og da slår mumleriet ud i et dumpt drøn, naar en skosse revner eller et isfjæld kalver. Om foråret blir solstrålerne gennem isens tindren dobbelt vævre og levende, ja rentud tossede — disse hvide, skære lysmasser gribes av vanvittig fryd og springer om som gale, mellem de sneglatte fjælde, mellem himmel og hav — verden er blevet som et tusindspejl, lyset danser og skærer ind fra alle sider — det angriber øjnene, menneskene blir sneblinde, eller de må for at værge sig mod sneblindheden bære tunge snebriller — flade klodser som skæres ud av et stykke drivvedd med en smal rille, hvorigennem lyset kan få nådig adgang: hvor ser dog verden underlig ud gennem den rille! Stykkevis og strimmeldelt trænger fjordis og fjælde ind gennem mørket, nu en snefold, nu en stenblok, så et vindu i hytten eller et par skier i sneen, så et slædespor over isranden, der taber sig ud over fjorden eller forsvinder omkring hjørnet av et isfjæld, så en fjærn fjældtind — mon det er Asiŋaleq eller et navnløst

fjæld længere indad mod indlandet? Luften over fjorden er som fyldt av snefnug, der hvirvler og skriger; det er de vårbebudende tærner, der fiagrer om derude over småøerne, de har allerede begyndt at lægge deres små kuglerunde æg — lad os sanke æg, træd varsomt mellem tuerne og slik den lækkerbisken op med det samme! —

Sneen smelter, drøn og fjærne sneskred, en snerøg nedad fjældsiden, hvor skredet kan iagttages; fjældets snekåbe flosser og får mørke striber, det er småbække, der springer kåde nedover lierne, ned i dalene, hist og her bryder fjældgrunden frem. Alle de grønne urter fryder sig, kvannerne får tykke duftende blomsterkolber i grønne svøb, deres saftige stilke er vidunderlige at æde med sælspæk, eller uden spæk, så fyldt av en bittervild sødme, av mange (eskimoisk „fyrretyve") anelser om sommerlykke; men også de knoldede rødder er dejlige at tygge på, en stærk og skarp skrå uden lige! — Bierne og sommerfuglene holder dog mere av rosmarinlyngen, der står i duft med sine perlehvide blomster og hvisker noget sødt, hvad det nu kan være. Dværgbirk med glinsende blade, enebærbuske og blåbærris soler sig opad skrænterne, krækkebærlyngen breder sig overalt, hvor snedriverne lå om foråret. På elvenes solsideskrænter springer gule fandensmælkebøtter ud, men i græsset gemmer sig en lysblåøjet viol. I kærene mellem stargræsset pusler mange smådyr, myggelarverne udklækkes og vandkalvene tumler sig.

Overalt bryder livet trodsigt igennem, den hårde vinterfrost har ingen magt. Eskimoen veed fra sine forfædre, at der er sjæl bag sten og vand, og ingen sjæl kan dø. Der bor en ånd i hver indsø og i dalens elv; bjærgskrænterne er hjem for ånder, hustomterne og køkkenmøddingerne ligeså og de overhængende klipperande i fjæren. Der er gamle offersten ved de fjærne fjældstier, på de lange rejselinier. Ved Aŋeenfjældets fod, ude ved kysten, står der en forstenet bjærg-

trold — ak hun var engang som et andet menneske, en kvinde der elskede og leed sin strid i løndom og fødte sit barn i dølgsmål netop dær, hvor hun med barnet blev til sten, dær står hun nu med rædsomme træk av smerte til alle tider. Forbiroende både må ofre spæk til hende for at få godt vejr på rejsen; man putter det med spidse fingre i hendes fortrukne mundvig. — — — — Tågerne kommer listende fra havet om aftenen. Snestormen kan med et hvin komme farende fra højlandet. Sneskred buldrer, elvene har stemmer, fjældsiderne kan kalde. Underlige stentrolde stikker hodet frem fra klipperne, skræmmende som en ond drøm. Naturen er i sin ensomhed fyldt til randen av liv og ånd; der er intet dødt uden den krop, hvis sjæl er forjaget ved et andet menneskes sjæleondskab, ved dets vrede, nag eller nid. Da ligger den stakkels krop i dunst, og de slægtninge, der berører den dødes klæer og begraver liget i en stendysse eller i havet, går selv om i en sky av dunst, sålænge indtil sørgetiden er udløbet. Men ingen sjæl kan dø, og de dødes sjæle har kun ny jagtlykke, ny livsglæde og nye trommesange i vente i himlens eller havets teltbyer. Døden har ingen brådd for hedningen.

Da jeg i 1905-06 overvintrede på dette sted, var Ammassalikgrønlænderne endnu troende hedninger, havde endnu angakkutter*) og troldtrommer iblandt sig, og kun ganske enkelte var bleven døbt til kristendom av den danske stats missionær. (Senere har hele stammen avsvoret hedenskabet og ladet sig døbe). Jeg levede hos dem, lærte deres sprog og skikke og optegnede deres traditioner og uskrevne digte. De bor om sommeren i høje, lyse skindtelte, om vinteren i

*) Udtales aηakkoq, i flertal aηakkut, altså således at η er een lyd ligesom *ng* i lang, lange og *k*et er en dvælende lyd (som ofte i svensk og finsk).

halvt underjordiske stenhuse. I teltene bor de familievis, men hytterne er store fælleshuse, hvor indtil 10 familier bor sammen i ett rum, hver på sin plads på brixen (itterŋ). Fra bopladsen opsøger jægerne daglig deres sæler og hvaler, eller følger hvidbjørnenes og blårævenes spor. Havet og fjældene er vel nogenlunde vildtrige, men da hele jagtfeltet er omtrent så stort som Sjælland, vil man forstå, der er lange avstande mellem bopladserne og vildtets veje.

Dær blev også mit sind stemt til jagt og udforskning, men mit jagtvildt var ikke jægernes. Det lå på selve de grønlandske bopladser, i hytterne og teltene, det var Innuitternes trommesange og gamle viser, deres ivŋiutit og ilerqorsoot, trommesangenes underlige fugle, digtenes befriede „åndepust" (anertsæn), tryllebønnernes underfundige småvæsner, sagnenes sære hule- og havdyr; hvem fra den store omverden havde før ænset disse kostbarheder?*) Jeg tog mit bytte med hjem og gemte det til nu i mit arkiv, for stykke for stykke at ta det frem til nærmere undersøgelse og behandling. De rytmisk stiliserede oversættelser, jeg hermed fremlægger, skulde gærne ligne de levende originaler. Jeg mener ialtfald at ha reddet noget av natursprogets sjæl over i mine danske texter. Et lille begreb om digtenes form og rytme i originalsproget kan hentes fra de grønlandske texter, som her findes anført ved enkelte numre**) (no. 33 og 53).

Ingen av digtene findes iblandt de tidligere optegnede

*) Konebådsexpeditionens leder og tolk havde bragt os de første prøver fra denne egn for 30 år siden, især mange sagn samt et par trommesange og trylleformularer. Senere offentliggjorde botanikeren C. Kruuse i indledningen til sin Østgrønlands flora („Medd. om Grønland" 49. bd. 1912) nogle prøver av sidstnævnte art ligesom jeg selv i tidsskrifter har giet prøver av forskellige digtarter fra Ammassalik („Atlanten" 1916; „Ymer" 1917; „Ord och Bild" 1919).

**) De grønlandske originaltexter vil fremkomme in extenso tilligemed en engelsk oversættelse og kommentar i 40de bind av „Medd. om Grønland".

folkeminder fra Grønland. Kun ganske få av dem kendes fra Vestkysten i mere eller mindre avvigende varianter, hvad der viser disse digtes høje ælde; de tilhører den fællesgrønlandske nationalpoesi, (f. x. no. 11, 24 og 25). Der er overhovedet hidtil kun optegnet et mindre antal digte og folkesange i Grønland før denne samling. I forrige århundrede foranstaltede dr. H. Rink en stor indsamling av sagn og fortællinger langs hele vestkysten, og det lykkedes ham herunder også at indhøste nogle trommestridssange fra det sydlige Østgrønland, hvilke blev offentliggjort i tillægget til hans betydelige prosasamlinger.*) I G. Holms og Knud Rasmussens bøger er der nogle senere bidrag av denne art, interessante, men spredte bidrag. Mit udvalg her skulde som en lille antologi vise prøver paa alle de grønlandske digtarter og derved gi det første samlede billede av gammelgrønlandsk folkedigtning, uberørt av den evropæiske påvirkning.

Vil nogen lytte til disse nye rytmer, der ringer ned til os fra en højnordisk fjærn kultur, talende med forfædrenes røst? Halvt fremmed og halvt fortroligt kalder de på os, fordi de i mangt og meget minder om vor egen fjærneste fortid og dog fødtes i hjærtet av en fremmed race — dette Østgrønlandsfolk, der indtil det sidste levede gemt og glemt i lykkelig avspærring bag drivisen, velforvaret for bølgeslaget fra Evropa.

Lyt til dette nye sprog fra det yderste hav, sommetider lidt svært at forstå, men så let alligevel at lytte ud, glade og kåde stemmer, sørgmodige og fortvivlede stemmer, dybe og vilde lyd som fugleskrig, altid fyldt av selvlivets indre rigdom, mættet av sin egen vilde skønhed.

*) Rink „Eskimoiske Eventyr og Sagn". I-II Saml. 1861-66.

I dette sprog gemmer der sig sjældne toner, som nu først er blevet skelnelige. Tag dem op til prøvelse, alle I der søger og forsker efter en ny tids harmonier! det er tanker fra den arktiske nat, det er toner av en vinterdrøm fra menneskeslægtens barndomstid, eller fra dens første ungdom. Kend denne ungdoms hedenske fromhed og fromme høflighed, dens strid, dens længsler og livsglæde under bræens højhed.

W. T.

KAJAKSANGE OG FJÆLDSANGE

1. KAJAKSANGEN OM HAVET

I sangene er der altid lange omkvæd mellem verselinjerne, bestående av a j a (ord uden mening) og et retningsord. Disse omkvæd, der gentas mellem hvert vers eller mellem hver linje, har jeg som regel udeladt. Exempelvis er det anført her efter første og sidste vers.

Herude i den frie luft
har jeg min fryd og glæde.
— anwnaaja ajaaha ajeeh.

Herude paa det åbne hav
har jeg min fryd og glæde.

Hvis det blir rigtig smukt vejr,
har jeg min fryd og glæde.

Hvis himlen klarer dejligt op,
har jeg min fryd og glæde.

Gid vejret må holde sig længe
til gavn for min jagt og fangst!

Ja gid det må holde sig længe
til gavn for min trommestrid!

Ja gid det må holde sig længe
til gavn for min trommesang!

Herude i den frie luft
har jeg min fryd og glæde.

— anwnaaja ajaaha ajeeh.

2. DÅRLIGT FANGST-VÆJR

Uden held i jagten vender kajakmanden hjem, og synger undervejs om de optrækkende skyer.

Jeg lagde mit digt til rette
på tungens tærskel.
Tilrettelagt blev det.
Men min jagt — blev forfejlet.
Uvæjrsskyer rejste sig derude fra havet,
nordhimlens vindkolde rusk og slud,
vældige tågemasser så jeg trække op.
De steg og trak sig ilende
langs fjældsiderne —
Nordhimlens vindkolde sludskyer.

3. KAJAKSIGNAL OM FANGST AV BJØRN

Mens kajakmanden nærmer sig kysten, synger han om sit bytte; hans sangs toner retter sig efter byttets art, så at de, der lytter inde paa bopladsen, kan forstå, hvad han bringer hjem.

(Omkvæd): ääjaa jaajaa jaijää aajaa hrääjai.

Jeg synger som bedst jeg kan,
jeg synger om dagens fangst.
Nu kommer det op i mit digt,
mig længes at synge derom,

om mødet deroppe i nord:
vi to, som mødte hinanden,
som gennede nordpå hinanden,
forfølgende fra alle sider,
jagende hinanden deroppe.
Jeg sang min kælesang for ham
og fik ham formildet, bamsen,
indtil han helt sov ind.
Jeg synger, som bedst jeg kan —
jeg sang min kælesang for ham —.
En bjørn har jeg hentet deroppe.

4. SANG OM EN MAGER SÆL

Den syngende er en gammel jæger, der mindes sin ungdoms kraft og held på jagten, mens han nu er svækket og lever i nød.

Tilforn var det min lyst at komme hjem
med store remmesæler, tit med dobbelt-fangst,
ja ofte med den tredje (kræfter havde jeg!),
en stor og dejlig spraglet-sæl som tilgift.
Nu har jeg altid uheld — ak det glipper!
Det engang store, fede dyr, som mødte mig
herude på bølgerne til jagt og til slagtning,
er blevet til et magert forårsdyr.
Det er en tilstand nu av stadig fattigdom,
en tilstand nu av stadig savn og kummer.

5. KAJAKMANDEN SYNGER OM SIN KONE

Langt ude fra isene ser man fra land kajakerne nærme sig. Sangen lyder ind fra det fjærne.

Hør mig nu synge mit omkvæd — qalanaja!
hør mig nu øve tonen ind — min trommesang, qalanaja!
Først skal jeg melde min fangst: en næsten udvoxen fjordsæl,
som dukkede op av vandet, imens jeg rode mod land.
For hendes skyld, til hende, som jeg skal værne om,
til hende, som jeg altid føler medlidenhed med.
Hun er jo en, som plejer at bære sin byrde på ryggen,
som plejer at gå stille om med barnet på sin rygg.
Hvor står det til med d i g hist?
kender du også medlidenhed?
har d u også en byrde-bærer,
en mor med sit barn på ryggen?

6. KAJAKMANDEN BUGSERER SIN FANGST HJEM

Se der kommer han listende —
hvad er det, du bugserer, hallo?
En klapmys bugserer jeg — en klapmys!
Hvem skal ha trøje av skindet? hvem?
Å, det er min kones pels, jeg bugserer!
for min kone går kun med skind av ung klapmys,
den jævne fjordsæl foragter hun.

7. KAJAKEN PÅ HJEMVEJEN

Hej se en kajak, en kajak, dernede!
han fører sin last på agterdækket,
en humpel kød fra vinterforrådet,
en skank, han har hentet fra gruben i fjældet.

Din kone er stadig arrig! —
Dær gik han rundt med kajaken!
Han kæntrer, og rejste sig hurtigt igen,
inden brådsøen nåde at ta ham. —
Der var storm i luften.

8. KAJAKMANDENS FORLADTE KONE

Et menneskeråb fra klippen til en forbiroende kajakmand. Ordene må gentages atter og atter på grund av avstanden.

Hallo dernede, hør du dernede,
hør du kajak, kajak, kajak!
hvor, hvor, hvor er din kone?
Jeg har forladt hende, har forladt hende —.
Hvorhenne, hvorhenne, hvorhenne?
I konebåden, i konebåden!
Hvorfor, hvorfor, hvorfor? —
Fordi hun var nærved at dø av kulde
og forlængst var hun blevet frugtsommelig.
Hun bar en trøje av klapmys-ungens skind.
Hun fik et lille stykke spæk — —.

Lad det drive avsted,
avsted med strømmen
langt bort i det fjærne!

9. KAJAKMANDEN OG RAVNEN

Nu skynd dig, sæt farten op!
i et nu, alle kræfterne i!
det sorte bæst histoppe,
det sky bæst derude
har revet en vældig flænge
i min lille gode kajak —
se flængen her i kajakskindet! —
og så — hvor det ligner den! —
blev den ligestrax sky og forhippet
efter at komme i skjul,
fløj som sædvanlig i skjul,
det bæst, så sort og forhippet.
Efter den! farten op!

10. DEN FREMMEDE KAJAKMAND

En mand ser fra strandklipperne en ukendt kajak nærme sig ude fra havet.

Hvem er det! en mand fra en anden kyst? en fjende?
Nu ser det atter ud til, at han vil lægge til land — —
Hvem er han dernede, han i den store kajak, som går indad?
Nu stævner han hid, dernede, en fremmed, en ukendt gæst,

en mand fra en anden boplads, en fremmed her midt
iblandt os.
Hvor underligt! ak, jeg ængstes, synet gør mig forvirret.
Ja se, han kommer herhen! den fremmede mand der-
nede, —
det ér mig, somom han dernede — somom han er mig
fordægtig.
Måske har han sunget hist, er han en trommesanger?
måske har han været til trommestrid — men hvem,
hvem er hans modstander?
hvormange monstro han har haft? skal han ogsaa få
mig til fjende?

11. DEN FREMMEDE UMIAK

Der går sagn om, at man engang iagttog en fremmed konebåd (umiak) fra forstranden ved Ortunuviaq i Sermilikfjorden. Det var en av den slags store både, der tilhørte troldfolket fra indlandet, en overnaturlig og utilnærmelig skindbåd. Dens roersker ror tavse forbi, og de bærer ingen hårtop, og hvis de nærmer sig menneskers boliger, eller mennesker nærmer sig dem, vender de ansigtet bort, så at man altid ser dem halvt bagfra. En mand styrer båden. — Sangens slutning betyder vistnok, at Ooŋajuks faer har kastet fortryllet spæk i vandet og saaledes hindrer båden i at lande, ja tværtimod driver den udad.

De fremmede umiak-roere
nærmede sig fra det høje fjæld,
fra den store solside,
stive i nakken.
De ro-piger bakker med årerne,
de vender ansigtet bort,

de forreste synes at rives avsted.
Hvad er det, der flyder på vandet,
som driver dem udad i fuld fart?
En lille stump spæk,
som Ooŋajuks far smed ud . . . .
Det driver dem viljeløst udefter —
lad dem drive avsted!

12. SANGE UNDER BÆRPLUKNING PÅ FJÆLDET

De går til fjælds for at samle bær; koner, piger, drenge, voxne og halvvoxne — kun ikke de mandlige jægere. I store runde flager ligger blåbær- og krækkebærbuskene på et tyndt lag muld over klipperne, i tuer eller i smalle strimler langs en lille revne i stenen eller på et skævt trin av en skrænt, eller en ganske enkelt dusk står mellem stenene. Fra kløft til kløft spreder flokken sig for at samle i pose til hjemmefråseri og til vintersyltning. Time efter time sanker de bær, og når tiden falder dem lang, eller for at vise hinanden, hvor de er kommet hen, jodler de disse små langtrukne viser med de søde toner og uendelige omkvæd, vexlende og svarende hinanden som fuglene i de danske skove.

I det første digt, der følger her, hører bærplukkeren den fjærne sang av en fremmed stemme, sandsynligvis en ung mand eller kvinde fra nabo-bygden, der indbyder til trommedans derovre.

A. Aleqaajiks fjældsang.

Deroppefra — aja ija ijah jah —
da jeg klavrede derop for at glæde mig
plukkende bær histoppe på fjældryggen —
aja ija ijah jah —

Langt om længe fra det fjærne
hørte jeg en lyd — langt borte,
en stemme som fra en stor mund —
aja ija ijah jah —
dybt og hult lød det herover:
kommer I ikke snart til os?
aja ija ijah jah —
vilde I komme engang imellem!
kom og hold trommedans herovre!
aja ija ijah jah —.
Hvorfor kommer I dog ikke engang imellem
til os herovre, til trommesang?

B. Ittimaŋeejuks fjældsang.

Så dyb en sorg kom over mig,
sorgen sænker sig tungt på mit sind,
imens jeg plukker bær på fjældet.
Så dyb en sorg kommer over mig.
Min sol står hurtigt op over det —
sorgen sænker sig tungt på mit sind.
Hvor havet dernede, ret ud for vor boplads,
ligger stille i sin hvile.
De kære store kajakmænd
er ifærd med at rejse ud på det.
Sorgen sænked sig tungt på mit sind,
da jeg plukkede bær på fjældet.

VUGGESANGE OG KÆLESANGE

13. DEN LILLE MOSTER I AMAUTEN

En mor synger denne kælesang til sin lille pige „deroppe“, d. v. s. omme på hendes ryg, i amauten (anorak-hætten). Den lilles hode titter lige op over randen av hætten. Moren vugger hende ved selv at vugge i hofterne, står med lukkede øjne og hænderne samlede over lysken, nynner med sagte stemme, mere messende end syngende, de simple barneord til sin sidstefødte, der er opkaldt efter hendes egen avdøde søster — og derfor i virkeligheden er hendes søster, idet dennes sjæl følger med navnet ind i den yngste slægt, der er opkaldt efter den døde.

Se hende deroppe, en lille uskyldig fristerinde!
ingen mand har berørt hende,
ingen mand har endnu stemplet hende.
Hvem er hun? ikke mit barns mor,
ikke mit barns søster og ikke dets bror —
men mors søster er hun!

Moster var gammel, krogrygget, stammende,
urolig og stundesløs, kunde ikke være stille,
stod tidligt op om dagen for at overliste mandfolk,
det lille væsen dær lokker også for mandkønnet —
se, hvor hun tjatter,
hør, hvor hun klynker,
— eja, hvor hun kan løbe!

14. EN DUVENDE ISSKOSSE

Moeren sammenligner sit på ryggen vuggede barn med en lille isskosse i vandet, der duver op og ned i bølgerne. Til den tradionelle tale-melodi kommer her som ofte i disse digte assonanser i ordene og omkvædsagtige udråb.

Hvor den duver i vandet!
hvor rund og buttet den er!
hvor den duver,
hvor den er rund!
hvor det sprøjter —
ah-ja jeeq.
Se op paa mig,
Ciamaatsiaq!

15. MOSSET FRA HUSRUINEN

Barnets mor nynner i et messende tonefald denne lille ramse-sang for at dysse sin lille yngste til ro. Der er tre motiver uden indre sammenhæng: vinden førte en tot moss hen imod hende fra den gamle husruin, da hun et øjeblik var omme bag husvæggen i det fri for at forrette sin nødtørft. Fra dette „toaletmoss" springer hun over til at tale om det store stykke grydesten, de har fået i huset, og hvorav en av mændene vil lave en tranlampe eller gryde. Barnet er måske uroligt og vil ha bryst: du skal lytte efter stemmerne uden for hytten! og kælende kniber hun sin unge mellem benene.

Mit tørremoss nærmer sig i fuld fart
histovre fra den gamle husruin. —
Er det stukket ind, mit bryst?

Den grydesten, den grydesten,
hvor var den allerkærest!
Er den ikke saa god som en fjordsæl?
åja — mælken derinde — aja ja!
Hvor er det, de råber?
Derovre fra Ipeetaleq —
Hvordan, hvordan, hvad er det?
Hun kneb ham i skrævet,
han smed sig på gulvet,
den lille klods!

16. MIN PELSTRØJES SNIPPER

De to første linjer synges langsomt og melankolsk; de næste ord gennemstrømmes av en friskere rytme, tonerne forfølger hinanden, med stadig skiftende figurer — i udpræget grad har denne sang ramsens karakter, skælmsk i sin form og intetsigende eller gådefuld i indhold.

Snipperne, der tales om, er pelstrøjens nederste tilspidsede flige, en for og en bag. Kvindens er lidt længere end mandens.

Mine stakkels snipper — hvor hun hakker i dem!
mine stakkels snipper — på briksens skarpe rand.
Mine stakkels snipper — som jeg har tygget myge,
mine stakkels snipper — som jeg først havde tygget myge,

jaa jaa hraa ja!
Dær lod hun dem falde
på gulvet med lusene!
lus og fnat!

17. BØRNENES LEGEHUSE PÅ FJÆLDET

En yndet leg er at „bygge hus“ eller „telt“. Det består i, at børnene samler nogle små sten av omtrent samme størrelse og farve og ordner dem i firkanter eller krese på jorden, som tegninger av huse og telte. Mellemrum mellem stenene angir husets vinduer og indgangsåbningen. Moeren taler syngende til sit lille barn:

Se deroppe, de søde små vinduer
og de små stenblokke
og de usle små telte —
dær er vindusbrixen.
Ad den ene vej går jeg ud,
ad den anden vej går jeg ind —
frem og tilbage, vrage og tage.
Du slemme lille,
du kære lille —
ja ja, åh ja!

18. VED INDGANGEN TIL VINTEREN

Sangens begyndelse hentyder til den nyfaldne sne, „nu begynder vinteren“, og dermed livet i hytten med al sin fængselsluft. Børnene får kløe i huden. „Da får min lille stakkel igen sin slemme fnat“.

Over forventning store,
altfor store småsten —
dette her, dette her,
hvad er dette her?

Åh, denne vinter,
da man lider av fnat og kløe,
den stygge fnat på fingrene,
som stadig må smøres med spæk
og vindes med bånd og bindsler,
aja — aja — spæksmørelse!
Du slemme lille fyr,
som sletikke er sød,
som sletikke er smuk —
Skeløje er dit navn.

19. TÅGE FOROVEN, SOLSKIN FORNEDEN

Tågen sløres sig som en blå pelshue om fjældets top, mens solen endnu skinner varmt om dets fod.

Se tågen deroppe om toppen,
se solskinnet nede om foden!
Toppen av Apertilukkaak,
Hval-fjældet gemt bag et forhæng.
Over dens stejle tinding,
over dens vældige ryggnings
opadstigende kam
ligger tåge — awaaja!
en rigtig pelshue!
Vælt mig rask,
rejs mig rask,
læg dig ned med mig!

20. KÆLESANG OG MODERGLÆDE OVER BARNETS KØN (I)

Ligesom i no. 14, lovpriser en mor sin lille pige, den lille uskyldige, som ingen mand endnu har berørt — men som forhåbentlig engang skal blive moden og fristende for mændene. Hun kæler for barnets kønsdel, mens hun synger derom. I en anden tilsvarende kælesang, som vi her har udeladt, står der udtrykkeligt: Lad mig stryge barnet over lysken! stryge henover! — Der tillægges udentvivl disse sange en lignende magisk betydning som trylleviserne.

De søde små slemme konebådspiger
er gået i land ved Marnilik
for at sprede dværgørreder til tørring!
Den pelsanorak, jeg har syt,
begynder at blive flosset og slidt,
den fælder, den fælder —
for Appaliartek (solen)
har mørnet skindet....
De samler, de samler
krækkebærlyng
til brixen og væggen og loftet —
var de dog bare snart færdige!
Dit lille skræv
er ikke presset sammen.
er ikke foldet sammen.
Skal mosters store søsterbarn
hun som forstår at sy,
sådan, sådan, se hvor nem på fingrene,
lægge sig hos jer på brixen,
lægge sig hos mine børnebørn?
Hvor din lille søde tue er buttet,

hvor smukt den er hvælvet,
hvor højt den er buet!
Ingen tap har åbnet den,
den er avlukket tæt.
Er du Saartikak,
er du den, der smiler lidt?

21. KÆLESANG OG MODERGLÆDE OVER BARNETS KØN (II)

Barnet, eller dets sjæl, opfattes som identisk med den avdøde, efter hvem barnet er opkaldt, dog uden hensyn til kønnet. De samme navne gives til mænd som til kvinder, ligesom mænd og kvinder er omtrent ens klædte.

Den lille Qaanak var opkaldt efter sin mosters mand, og — se nu bare, hvor pudsigt — har hun ikke også arvet en uheldig egenskab efter sin navnefælle, der led av fnat. Når hun har kløe, så at huden blir rød, er det naturligvis en følge av identiteten med ham.

Er hun ikke den lille Qaanak?
Han blev årsag til hendes oplukning,
han blev årsag til hendes vugning —
hendes tæt lukkede,
hendes let vuggede —
aja — ajaja!
Hvor hun lugter stærkt!
lad hende klø sig, så huden rødmer,
som stukket med sømmet —
hvor hun dufter stærkt!
„Min mosters mand — he he he!
min mosters mand — ha ha ha!

som led av fnat — hu hu hu!
Åh hvor jeg lider av fnat, av fnat,
den stygge slemme fnat!"
Hendes tæt lukkede,
hendes let vuggede — ajaja!
Jeg vugger og triller,
det klør og kriller — hrääje!
Han var min mosters, min mosters —
Hendes arm, hvor den svinger!
hvor den svinger og svajer,
hendes arm, hendes håndled og snude
(Hvad gjorde hun ved mig?)
Den kære lille — min kære lille,
som er skæv og krum.

22. EN FAERS SANG OVER SIN DATTER

Da forældrene havde mistet en nyfødt søn, vilde manden avle en anden søn ved at opkalde det næste barn med det samme navn, som den døde havde haft. Moeren blev frugtsommelig og fødte en ny Kippakee — desværre ikke en dreng, men en pige. (Der gøres ikke forskel på mands- og kvindenavne).

1.

Den dær er stadig bare min store lille søn,
Den dær er stadig bare min lille „ældre bror".

Det var ham, jeg vilde prøve at lave om på, som man siger,
men jeg kludrede desværre i mit arbejde, gjorde jeg.

Jeg vil strax pâny til at hvæsse mit bor!

3.

2.

Den dær er stadig bare min lille „ældre bror“,
som jeg vil prøve at lave om på, som man siger,
men jeg lavede kun halvgjort arbejde, gjorde jeg.

Jeg vil strax igen pâny til at hvæsse mit bor.
Der er en, der må skæres lidt om i sin „pose“.

For jeg har jo lavet et dårligt arbejde, har jeg.

23. BARNET PÅ MOERS ARM

Alle Eskimobørn fødes med en blå pigmentplet i huden, der i reglen sidder nederst på ryggen, over krysset. Dette racemærke har de tilfælles med Japanerne og flere andre østasiatiske folk.

Lille klynkende nor,
lille diende nor,
put dig ind til moer!
Hvor hun brænder, hvor hun brænder,
hendes skræv gør mig varm
på min arm og mine hænder!
Dernede er den sortblå plet,
som aldrig vil gå løs
hvormeget jeg end slikker,
hendes spæde små lænder.
Hvor hun klynker, hvor hun tigger,
lille plagsomme tøs!

EPISK-LYRISKE DIGTE

24. RAVNEN OG GÆSSENE

Ravnen havde drillet gæssene, som nu tænkte på, hvorledes de skulde hævne sig. Da de var ifærd med at trække sydpå ud over havet, bad ravnen, om den måtte følge med. Den satte sig ovenpå flokken, men de andre stak hoderne sammen og hviskede til hinanden: Når vi daler nedad for at sætte os på vandet, skal vi rask skille os fra hinanden. Et stykke ude fra land var de ved at gå ned, da råbte ravnen, idet de skiltes ad: Å hjælp den stakkels ravn! Mens de andre satte sig på vandet for at hvile sig, baskede ravnen med vingerne. „Du skulde også hvile dig lidt!“ sae de til den. „Kra kra kra, ja, da jeg er træt, vil jeg også sætte mig på vandet.“ Den satte sig, men begyndte naturligvis strax at synke. — Noget efter rejste de videre med ravnen ovenpå flokken, avsted, avsted sydover. De var nu for alvor på træk og dalede ikke længere nedad. Ravnen var ængstelig: Træng jer godt sammen! sae den. De andre under den hviskede: Hvis han kaster op på os, vil vi flyve fra hinanden. Lidt efter kastede ravnen op, og de fløj så fra hinanden.

Ravnen faldt i havet og skreg:

Ohåj, hjælp mig op!
Nu når det mig til anklerne.
Ohåj, hjælp mig op!
Nu når det mig til knæerne.
Ohåj, hjælp mig op!
Nu når det mig til lysken.
Ohåj, hjælp mig op!
Nu når det mig til navlen.

Ohåj, hjælp mig op!
Nu når det mig til brysterne.
Ohåj, hjælp mig op!
Nu når det mig til armhulerne.
Ohåj, hjælp mig op!
Nu når det mig til skuldrene.
Ohåj, hjælp mig op!
Nu når det mig til hagen.
Ohåj, hjælp mig op!
Nu når det mig til munden.
Ohåj, hjælp mig op!
Nu når det mig til næsen.
Ohåj, hjælp mig op!
Nu når det mig til øjnene.
O hrå—å!

Derpå lukkede vandet sig over den og gæssene fløj videre sydpå.

25. STRID MELLEM EN STENSKVÆTTE OG EN RAVN

Denne lille fuglefabel hører til de mest yndede og udbredte av fortællingerne om dyrenes liv.

Den lille tapre stenskvætte kommer rask ud af sin rede, jamrende over tabet av sin husbond. Ravnen triner op og anbefaler sig selv, men hun avviser ham hånlig. Så blir ravnen grov i mælet og latterliggør hendes mand.

Stenskvætten (skrigende): ijah! ijah!
Jeg har mistet min mand,
den store jæger, der altid fik bytte.

Mennesket tog ham
i sine snarer — ijah!
Hvem skal jeg nu få til mand?
en højpandet en med store børster,
med tykke lyskehår, hår og skæg overalt!

Ravnen: Krå krå kråh!
Tag mig til mand,
jeg er højpandet, jeg! og har skæg og børster,
tykke lyskehår, skæg overalt!

Stenskvætten (rapmundet): ijah—i!
Sådan væmmelig knægt tar jeg ikke til mand,
så styg en pande, modbydeligt skæg,
store ækle lyskehår — ijah!
(Hun brister i gråd).

Ravnen: Krå krå krå krå!
Hvor gider du begræde din døde mand —
den maddike-æder og orme-oproder!

26. I DET GENNEMSIGTIGE VAND

Børnene synger om, hvad de kan se under den tynde is på havbunden nærved land.

Se laxørreden dernede!
med sin rogntykke mave,
med sin store rygfinne, —
rogntyk mave, stor rygfinne.
Hvor er nu min lille harpun? —
væk er den — hvor ærgerligt!

Og store ulkeunger
og vældige blåmuslinger.
Se der er en sandmusling!
dens kønsdele stikker ud.
Se bare på dens læber,
er de udad krængede,
er de vidt opspilede?

27. DIN MOERS ORD

En ung piges samtale med sin yngre broer.

Tænk på den stund, da jeg og yngre bror
var ved at gå hjem fra vor fjældtur,
ingen mennesker om os:
Du skal gå ned alene,
hente vort skærebrædt!
Nej, jeg går ikke ned,
henter det ikke op.
Har du da glemt dem,
din moers ord?
Udsusende, boblende,
som plaskende vand
i et dybt hul mellem stene
vælder de nu op:
I det lille skærebrædt
gemte jeg min kære amulet.

28. UVELKOMMENT BESØG

Når de unge mænd
kommer på besøg dær,
blir søstrene urolige,
men deres ældre bror
blir med høje råb kaldt ud av huset.
Da glinser hans pande av sved,
nu gælder det, om muligt,
at prygle dem.
at vælte dem.

29. MIN EXTRA-KONE

Når engang Maitaq tar sig en kone,
så minsandten vil jeg ha mig en extra-kone,
den store dejlige Øse
med det dejlige store sugerør.
Blot ved tanken får mine læber
strax form af et sugerør.

30. MINE SVUNDNE HERLIGHEDER

Hvor de var dejlige,
mine svundne herligheder,
mine tørrede kødforsyninger!
mine tørrede kødforsyninger,
mine lækre blodpølser,
stoppet med hvalsvær —
de svundne herligheder,

du havde solgt mig
for mine spækposer,
for mine krækkebær
og — ja! — for min snurretop
i den lille pose.
Hvor de var dejlige.

31. SVØMMENDE PÅ FLUGT

En kort og sørgelig episode, hvis nærmere omstændigheder vi ikke kender, om en kvinde, „vor svigerinde", der i vrede eller fortvivlelse kaster sig i vandet og svømmer over til „øen", måske hjem til sin slægt.

Vor svigerinde, vor,
sætter over sundet
ad øen til.
Hvorfor svømmer du?
Fordi du var,
imens du på det faste land
står og ler, står og ler. —
Hun er ulykkelig,
ulykkelig, ulykkelig!

32. STJÆRNESKUDDET

Du stjærne histoppe
som stirrer fra himlen!
din hånd histoppe
holdt ikke godt fast,

de krammende fingre gav slip.
Da gled du nedad,
men tørnede ikke,
kom ikke helt ned.
Vor Jord, den nåde du ikke.

33. SØRGMODIG ELSKOVSVISE FRA EGNEN OM KAP FARVEL

Indholdet er en ung mands klagesang, fordi hans forældre har nægtet at tillade ham at gifte sig med den unge pige, han længtes efter. På grønlandsk ukuarhluarisaa, den av hans forældre nægtede svigerdatter.

Denne sang fandt jeg almindelig kendt i folkemunde nord og syd for Nanortalik, i fjordene nærmest om Kap Farvel, hvor „de mähriske brødre" (Herrnhuterne) i de to første århundreder efter kolonisationen havde undervisningen og missionen i deres hånd. Brødremenighedens sydtyske, milde hyrdestil klinger dæmpet frem igennem sangens simple ord med den rørende fattigttonende melodi. Begge er gennemtrængt af en længsels ve og vånde, en verdensflygtende glæde. Fra ældgammel tid har grønlænderne sagn om forbitrede eller skuffede mennesker, såkaldte qivitokker, som valgte at bryde ud fra samfundet. De hvisker om deres flugt til fjældenes ensomhed, til eremitliv i huler eller kløfter, i folketomme fjorde, fjærnt fra bopladserne.

Sangen er interessant som et spontant udbrud i nyere grønlandsk digtning, der ligesom spinder videre på den gamle syngemåde med textens utvungne rytme og med aja-omkvæd, der gentages efter hver linje i sangen. Melodien, saa simpel den er med sine fire toner, røber at sangen er ikke ægte eskimoisk. Men den er måske et af de ælste produkter av den moderne renæssangse i Grønland, muligvis knyttet til en virkelig begivenhed. Forfatteren er ukendt.

Eskimoisk tekst.

aj·a-ja· aj·a-ja· —
ukuarhliwarisa· kusanaŋ·uarune
ukuarhluarisa· qilerteqaŋ·iwarune
ukuarhliwarisa· sanato·ŋuarune
ukuarhluarisa· ilerqoriŋ·iwarine.
täs·aŋ·a a·^{w}hlarpoŋa kamas·awihl·oŋa
kiŋorna sina· takujumajun·a·^{e}rhluqo
kaŋerhlus·uaq ujak·ariähl·ariqa
umiät uko pulân·iunuko.
täs·aŋ·a isumalerpoŋa ati^{w}n·ut tam·a·rqu^{w}hl·uqit
asulumiukua ati^{w}n·ut tam·a·rmiunuko.
täs·aŋ·a ornilerpak·a as·ak·a qarhlorta·tiqalugit
täs·aŋ·a ornilerpak·a as·ak·a kak·ak·a·rtortitarhlugit
takoriähl·arik·a ihl·u·k·a piŋasut ilaqim·iqa·nuko
suliukak·ua kamik·a kapis·imasut torqortarim·iqa·t.

täs·aŋ·a a·^{w}hl·arpoŋa kamas·awihl·oŋa
kiŋorna sina· takujumajun·a·^{e}rhluqo.
ja·a-ja· aj·a-ja· —.

Oversættelse.

Aja jah, aja jah.
Hvor var hun yndig, hans nægtede brud!
hvor kønt hun bar sin hårtop, hans nægtede brud!
hvor flink til at sy, hans nægtede brud!
hvor sød i sit væsen, hans nægtede brud!
Dærfra rejste jeg bort med oprørt sind
for aldrig mere at gense hendes kyst.
Så gik jeg op på fjældet for at spejde ind i Storefjord,
en umiak med kvinder kom just roende ind.
Om jeg nu bad dem lande histnede og slå telt!
Å nej da, hvor forunderligt, om de slog telt dernede!
Lidt nærmere peb jeg et fløjt i mine hænder,
lidt nærmere endnu gav jeg et ræveskrig.
Nu skelnede jeg tydeligt mine tre søskendebørn,
det var dem, som forhen plejede at gnide og sy
mine støvler og strømper.

Dærfra rejste jeg bort, med oprørt sind,
for aldrig, aldrig mere at gense hendes kyst.
Aja jah, aja jah!

TROMMESTRIDSSANGE

34. MODTAGELSESSANG

En angriber nærmer sig landet, hvor hans modstander bor, han kommer i stort optog av umiakker og kajakker.

Inde paa klipperne står bopladsens lille flok og ser dem nærme sig. Den angrebne mands hustru har ventet fjenden — han er deres gæst, der kommer på besøg, og man glæder sig til hans ankomst som til et skuespil. Begejstret synger hun op i trommedans på stedet, hvor hun står, hun advarer i en forkyndelsessang sin mand, idet hun synger om modstanderens nærmelse.

Nu kommer han! Der er de! Mon de vil lande dernede!
Det er dem fra indrefjorden, dem derinde vestfra,
som nærmer sig i fuld fart.
Hvor vil de lande? hvad vil de? hvad bringer de av nyt?
Der er de! de skal vel lande dernede?
Nu kommer han!
Det er dem fra indrefjorden, dem derinde vestfra,
som nærmer sig atter i fuld fart, til trommesang, til trommestrid.
Hør, hvor de jodler og synger jer på!
de samme kære småfolk, som du ifjor besøgte,
de derinde vestfra, er ude nu paa trommetogt.
Hvad siger de? hvorledes? hørte jeg mon ret?
Det er de samme småfolk, som du ifjor besøgte,
de samme kære småfolk, du angreb selv i trommestrid.

Åh du! hvor kunde du også få dig selv til at blive
så vred!
Hvor kunde du få dig selv til at prygle og slå, som
du gjorde!

35. ANKOMSTSANG

Ogsaa denne trommesang er bestemt til at synges som modtagelsessang, mens den angribende trommesanger med sit følge nærmer sig ude på havet.

Lad mig synge om ankomstsangerne,
som nærmer sig ude på havet!
lad mig ånde om dem og mod dem,
de myldrende både fra Sanneq,
fra den strand, vi fordum besøgte!
lad mig ånde og synge imod dem!
Dengang var jeg nær bleven dræbt
av bagtalelsens pil — hvem var det,
der havde talt ondt om min sjæl?
hvad veed jeg? jeg følte med rædsel
mine ryghvirvler gribes av stivnen.

36. AKERNILIKS TROMMESANG MOD KUNNITSE

Dette er en fortsat slægtsstrid, ti det var oprindelig Kunnitses far, der havde begyndt den ved at synge Akernilik på. Akernilik minder sin modstander om, at hans far skammeligt havde narret ham, da han kort før deres sangstrid

skjulte hans trommestik i sin huskasse, så at Akernilik måtte stå tomhændet, da han skulde synge og tromme til svar. Nu minder han ondskabsfuldt sønnen om, at hans kone engang under en hungersnød nordpå havde ædt av sin svigerfars lig.

Din avdøde far,
dit avdøde ophav
sang mig hyppigt på,
skønt jeg aldrig sang imod ham.
Men denne min trommestik
var blevet borte for mig,
den lå i hans værktøjskasse
med dit og hans vidende!
Alligevel skånede jeg ham,
din avdøde far,
dit avdøde ophav.
Men din kone åd av ham,
din egen Anganne
holdt måltid på ham der nordpå —
og mon du ikke selv blev misundelig?

37. FOR EN KVINDES SKYLD

Det er Kaaliok's trommesang om den mand, der havde røvet hans kone fra ham. Da Kaaliok rejste avsted i sin umiak for at holde trommestrid, råbte hans landsmænd fra stranden ud efter ham, idet han avrejste.

Hvem vil løfte mig?
Hvem vil hæve mig til sangens højde?
Først når mit sind er løftet,
er der udsigt til at vinde frem.

De plejer ikke at trygle,
de kære små væsner, der føder os børn.
Dog hun tryglede og lokkede med ord.
O himmel, at hun gik til ham dær nordpå —
og nu taler rygtet bestandig
om små vrede ord og skærmysler —
at det rygte dog ikke kan tie
om deres skærmysler og slagsmål!
Han prygler hende bestandig.
Hvorfor blev han pludselig vred,
hvorfor fik hun pludselig prygl?
Å hun er ialtfald uskyldig,
hun, konen, er sikkert uskyldig.
Men han dær nordpå er misundelig
på dig, som har mistet din kone.

38. PITSANIARMAAT SKAL STRAFFES

Sangeren, en stolt og selvbevidst storfanger, var blevet fornærmet ved nogle ytringer av sin modstander Pitsaŋiarmaat, der samtidig med ham havde besøgt det nordligste jagtdistrikt i den ellers ubeboede bugt Kialineq (67° nord. br.). Han vil ikke finde sig i næsvise bemærkninger om, hvordan han behandler sin kone. — De indledende ord om hans ængstelse for at skulle angribe sin modstander må opfattes som ironi.

Åk, hvor dette er betænkeligt!
hvor jeg føler det betænkeligt at skulle synge
udav min kraftesløse sjæl!
hvordan faldt det mig ogsaa ind
at rette min angrebssang imod ham!
Hvor dumt at jeg nu virkelig for alvor

skal gøre mig ulejlighed for hans skyld!
Da vi lå deroppe langt nordpå,
da vi boede ved Kialineq,
hændte der det, som er hændt så ofte før:
min kone gjorde mig vred, og jeg gav hende prygl
Jeg var ikke vred uden grund,
og hun fik ikke prygl uden grund,
for jeg var misfornøjet med det hun havde syt,
mit kajakbetræk var revnet,
det havde fået et hul.
Da jeg et øjeblik gik udenfor, fortæller man,
skal du, din slyngel, være kommet med en ytring
inde i huset, en ganske uforskammet,
at jeg „altid plejer at være så fandens hensynsfuld
og at handle saa overordentlig skånsomt".
Uh hvor var jeg dum, at jeg ikke gav dig akkurat
den selvsamme medfart — et hugg, et stik med kniven!
Skade at jeg handlede saa skånsomt imod dig,
skade at jeg viste mig saa hensynsfuld imod dig!
din slyngel, som letsindigt tirrer min vrede.

39. EN GODT INDØVET SANG

I denne sang gør angriberen nar av sin modstanders gamle fejltagelser i trommesangen.

Hvad skal de stakler dær sydpå gribe til,
ifald jeg nu rejser! —
Se, jeg er avrejst,
er kommen i den av dig spottede båd,

i den umiak, engang forhånet av dig.
Mod mig, din landsmand,
viste du spot og hån —
og så længtes I dog
efter kort tids forløb,
ja følte længsel efter mig
allerede næste dag.
Her er jeg, så kom da!
værsågod, syng mig på!
Så ringe jeg end er, efter alt, hvad I siger,
dog skal jeg til at være din modstander, siger man.
Men inden jeg rejste
og alle disse med mig,
har jeg øvet mig længe på min trommesang
og lært den nøje udenad, omhyggeligt.
Du var mindre heldig,
da vi sidste gang mødtes,
vi to til trommestrid!
har du glemt, hvor du tog fejl
hvert øjeblik i sangen!
ynkeligt, ynkeligt!

40. UJAARNIKS ANKLAGESANG

Ujaarnik fra bopladsen Ittoluartivin sydpå rejste op til Ammassalik for at synge imod Sookajik, der synes at have såret ham dybt ved at nævne hans avdøde slægtninges navne i sine trommesange. De dødes navne var tabu for hedningerne, det var en art helligbrøde at nævne dem.

Sookajik skal ha udtalt dette,
at jeg er gået fra min forstand,
jeg er et dumt barn, sier han,
han anser mig for lidt ubegavet —
skønt jeg er i stand til at synge gang på gang,
skønt jeg kan lave trommesange så ofte jeg vil,
disse mine lange åndepust.
Sidste sommer derude ved havet
var der fuldt op av sangere,
man næsten blev led ved at høre deres sladder.
Åh disse sangere, som bruger de dødes navne!
jeg følte det som et sting i hjærtet,
og når også jeg stemte i med koret,
fik de mig til at fare sammen av skræk.
Istemmende deres trommesange
sang også jeg med om vore forfædre.

41. DEN BORTKOMNE FANGEBLÆRE

Under form af en klagesang kan den forsigtige trommesanger rette en stærkere beskyldning mod en modstander. Hvad der er bortkommet, kan være stjålet netop av denne.

Du synes, at jeg stadig lar mit tålmod gå for vidt
bøjende mig for hans overmod!
Du synes, at mit tålmod går over alle grænser
bøjende mig for hans udæskning!
Nu er han atter ude på et trommestridstogt, —
hvem er det da, der ønsker at besøge mig på rejsen?
Rygtet går, nu nærmer sig min slægtning Qaataajuk,
min stolte slægtning nærmer sig,

vil føre mægtig sangkamp!
Hvad gir han vel som påskud,
hvad renser han sig med?
som påskud nævner han hint fordums mellemværende,
han vil rense sig, hedder det, med hint fordums
mellemværende:
en fangeblære var det,
og det er min, det gælder —
min store fortrinlige tvefoldige fangeblære —
min mistede fangeblære. —
I fjorden derinde vestpå mumler man derom:
hvorfor, siger man, skal jeg hindres i min jagt
blot på grund av et fangstredskab,
blot på grund av en fangeblære?!

42. DRAB I SINDSFORVIRRING

Sangeren er anklaget for drab; han undskylder sig med at ha øvet det i et anfald av uansvarlig sindsforvirring, en tilstand, der ligner en iliseetsoks (der tryller med magiske midler). Ordet „sindsforvirring" må tolkes med forbehold, det er et evropæisk kulturudtryk, der ikke uden videre kan bruges som ækvivalent.

Dær har vi ham. Vel mødt, du store rygtesmed!
min vrede trommesanger, nu allerede lidt formildet.
Han skal også altid møde op med sine rygter!
Han vilde vist ikke stadig bringe os rygter fra Attiva
uden at være bleven en lille smule formildet!
Hvor er han slem til sladder, til alskens nyt — han
dær!

Jeg, jeg vil være i stand til at gøre hvadsomhelst.
Nuvel — jeg begik et nyt drab.
Ti disse mine tanker
var blevet usynlige for mig.
Jeg tror, at dette er min natur, at være sådan.
Jeg tror, jeg vil kunne komme til at gøre hvadsomhelst.
Jeg handler som en iliseetsok,
sanseløs, uforstyrreligt stilende mod mit mål.
Iliseetsut findes ellers kun på andre steder,
her skal de ikke komme!
De stakkels iliseetsut har ingen klar forstand;
de ligner de folk, der tryller altfor ofte.
Har I en klar forstand?

43. EN KVINDE FRALÆGGER SIG SKYLDEN

Jeg bøjede hodet av sorg en lille stund,
jeg sænkede mit åsyn mod jorden for en stund,
da sangerne var rejst.
Da først fik jeg besindelsen,
da først forstod jeg dette:
de trode, at hun havde efterstræbt den andens ægtefælle,
de trode at hun havde villet røve hendes mand,
min slægtnings mand,
min mosters mand.
Hvor fjærnt fra mig at røve en mand fra hans hustru,
hvor fjærnt fra min vilje at øve et ægteskabsbrudd —
å nej, men han havde lagt sig hos mig uden videre.
Ve mig, ve!

44. TO KVINDER DER FØRER TROMMESTRID

I den første av disse to til hinanden svarende sange henvender Marattis svigermor sig til sin svigerinde (halvbroers kone; benævnelsen er på vestgrønlandsk ukuaussaq, der betyder 1) halvbrors hustru, svigerinde gennem en halvbror, 2) stesøns hustru, svigerdatter gennem en stesøn). Den ældre kone (A) henvender sig i halvt ironiske og fjendtlige, halvt misundelige og forsonlige vendinger til den yngre (B).

A

Jeg tænker stadig på dem,
de folk fra det indre av fjorden!
Vor kære lille svigerinde
er et drilagtigt væsen.
Jo, du har rigtignok gjort mig vred
og gjort mig til din fjende!
Og jeg, der lod som ingenting
da jeg tog på besøg ind til dem!
Og se så dær! Du straffede mig,
du satte god mad frem for mig
— for mig, som selv plejer at spare.
Ti du har fra første færd ejet ham.
Ak ja, at han blev din mand!
ak ja — at jeg ikke selv fik ham til mand

B

Hvordan er hun dog blevet med årene!
omtrent som mig selv er hun bleven.
Hun kan jo næppe nok synge mere,
hun laver dårligt nok nidviser mere.

Da hun har mistet al evne til at synge,
da hun har mistet al evne til at digte —
ophørte jeg med at lave sange,
ophørte jeg med at lave digte.

45. TROMMESANG OM EN ANGAKOK-LÆRLING

„Hævnen" i denne sang består formodentlig i, at angakok-lærlingens „skjulesteder" røbes. Når en lærlings hemmelige uddannelse røbes inden tidens udløb, mister han evnen til videre uddannelse og må for alle tider opgi at blive angakok.

Nu skal jeg være rask på det,
og hævne mig på ham, der begyndte.
Nu skal jeg være rask på det
og synge ham vældigt på, der begyndte.
Han må finde sig i det. Det må han om.
Mens jeg venter her på hans hævnsvar,
vil jeg synge ham vældigt på!
Mod mig vil han vise sin galde,
med mig vil han snart drive spot.
Vil han venligt traktere sin spot,
venskabeligt ødsle med ringeagt?

Hvorfor anser jeg ham for min modstander,
mens han står der roligt og ler?
Er det fordi du undlod at bøde,
dengang du vragede en forbundsfælle
(som, desværre, bukkede under)?
Er det fordi du undlod at bøde,
da du spolerede din egen slægtning?

Han var forældreløs. Gid han må styrkes,
gid han må lykkes og trives og blomstre!
den kære lille store angakkok i sin vorden,
hvor var det, han forsøgte at lære sin kunst?
ved Eelerqivik har han opøvet sig,
derfor søgte han altid til Eelerqivik,
angakkokens skjul, det var „skjulestedet".
Og hvor fik han sin første indvielse?
Angakkoken blev indviet ved Erqersivik.

46. AKWKO SYNGER OM SIN KONE

Denne sang er vist ment som en blanding av spøg og alvor. Sangeren er den berømte angakok Akwko, der fra sin avsides boplads aller nordligst i egnen — nord for alle andre østlændinge — i kraft av sin hemmelighedsfulde pagt med hjælpeånderne spredte ærefrygt og gru og håb om redning blandt sine stakkels medmennesker, når verden så mest fortvivlet ud. Han var rigere og havde flere koner end nogen anden, og han måtte ofte straffe dem for at holde dem i ave.

Sangens begyndelse er som så ofte lånt fra en ældre trommesang, en slægtnings sang.

Det er min slægtnings sang, jeg nu låner,
Attartik hin gamles trommesang.
Den fremkalder mindet om Orqualandet —
I skulde ha set os i trommestrid dær!
da sangene tonede højlydt,
da trommen drønede vidtom.
Er det Ittatak („Latteren") der vil synge mig på?
Er han ifærd med at digte en ny stridssang?

Naturligvis — netop — for at digte om hende,
for — også han — at synge om min kære lille kone.
Ja ganske vist gav jeg min kone en lussing,
men skulde også du derfor slå hende?
Jeg slog hende, ja — og hvor kunde jeg nænne det!

47. HAVFRUENS SPEJLBILLEDE

Dette er en spøgefuld trommesang, komponeret av en mand til hans hustru. Forfatteren hed Mattakutaaq og var født ved Ammassalik. Hun havde, da hun blev gammel, den oplevelse at se en qootsaleetaq, „en smilende vandånd" (en art havfrue), i en indsø — det fortalte hun ialtfald. Vandånden var grim og fregnet i ansigtet — hendes mand mener, at hun har set sit eget spejlbillede i vandet.

To ægtefæller var vi av den rigtige slags,
dengang da vi holdt av hinanden,
da vi kun fandt hinanden smukke.
Omsider — fik hun et fremmed ansigt
at se i indsøens spejl deroppe.
Hun siger, et billede spejlede sig
i den sorte indsø histoppe. —
Jeg så det selv, siger hun,
med mange fregner og sorte pletter. —
Når før har man set noget sådant,
når før er en havfrue set?
Et billede er det til sammenligning
med den, der fortæller derom.

48. KOMMER HAN IKKE SNART?

Pint af sin ensomhed, opfyldt av trangen til at opleve noget, synger en mand om sin længsel efter, at hans modstander snart vil komme og synge ham på.

Bryd frem igen!
jeg længes efter at synge dig på,
mens jeg driver om uden mål eller med —
jeg længes efter at tromme og synge,
i stigende savn av min modstander.
Kommer du snart, som så ofte tilforn!
kommer du ikke, min store bekæmper!
Driver du om uden mål eller med,
tænker du aldrig paa trommestrid mer!
Kom han dog bare, han Sookajik, her!
hvor er han langsom og uforstående!
Hvorfor tøver han? er han lidt vigtig?
finder han mig uforståeligt tvær?
Nu er der gået to somre i træk
uden en trommestrid, uden et angreb —
er jeg ham ikke en trommesang værd?
To somre på rad har han holdt sig borte.
Ak hvor forandret! ikke som dengang,
da vi bestandig sang mod hinanden!
Skynd dig! endnu er det ikke for sent.
Alt har jeg hørt, du er vred i dit hjærte,
fyldt av din uro søger du trøst.
Vreden er over dig. Stunden er inde.
Kom nu og hævn dig!

ANGAKOK-SANGE

49. HJÆLPEÅNDEN ANAAVAKS SANG

Angakokkens hjælpeånd synger om sin sommerlængsel. I åndernes sprog kaldes landjorden for „vor store lille jord“ („lille“ i kælende betydning, omtrent: „kære“), og sommeren for „den store kvindetid“. Når sneen smelter af fjældene, hedder det, at de „lugter“ eller „kysser“ hinanden.

Når du nu snart blir lykkelig og dejlig,
denne vor store lille jord,
som pines, når vi tramper på den!
Når du nu snart blir lykkelig og dejlig,
denne vor store kvindetid!
Når du nu snart blir lykkelig og dejlig,
disse store små jordflager,
disse høje fjældtinder,
endnu før de første gang lugter hinanden —
Når du nu snart blir lykkelig og dejlig!

50. HJÆLPEÅNDEN SANNEENS SANG

Angakokkernes hjælpeånder (øgr. tartaq, flt. tartät; vgr. tornaq, flt. tornät) tænkes at vandre over bjærgene, idet de fra den ene fjældtind træder over på den næste; eller at flyve gennem luften. Sanneen har i sin angakoks ærinde

[1]) Grl. alianaileq, egl. „fri (befriet) for sorg“, det almindelige grønlandske ord for lykke og naturskønhed

fløjet nordpå til forbjærget Kaŋertivaŋivaq. Under farten har ånden spejdet ned til bopladsen deroppe og taget kending på, hvordan menneskene var, „onde som sædvanlig".

Jeg så også prøvende paa fjældet derude i øst,
nøje lagde jeg mærke til alt derude i øst,
det stygge Kaŋertivaŋivaq —
lad dem skøtte sig selv derude i øst,
lad det passe sig selv derude i øst!

51. RAVNEÅNDENS SANG

En av angakokken Akvkos hjælpeånder hed Qaartuluk, „ravnen". Sangen er formet som en samtale — eller er en del av en rituel samtale — mellem angakokken, som må tænkes siddende på gulvet ved husgangens indre åbning, med trommen ved sin side, i trancens henrykkelse, medens hans ravneånds sang høres ude fra husgangen, fra den anden side av „rasleskindet", der hænger foran døråbningen. Ravneånden beretter om sin farlige kajakrejse og om sit møde med bjørnen og stormen. Han besvarer ikke direkte angakokkens spørsmål.

Ravnen:

Lad mig ånde[1]) derom, da man[2]) rask tog ud på havet
hint efterår, — da man rask tog ud på havet
hin tur mod øst — da man rask tog ud på havet.
Jeg kom for langt ud, helt ud til de isede øer[3]),
mens disse kyster viste sig i flugt med iskanten.

Angakok:

Fulgte du vejen mod nord langsmed dem derude?

[1]) synge. [2]) d. e. jeg. [3]) den fastliggende is langs kysten.

Ravnen:

Idet jeg deroppe søgte længere mod nord,
kom jeg lige ind på den fæle store bjørn, du veed,
som just var ved at æde den store remmesæl.

Angakok:

Men hvad hører jeg dog — mon du fik en andel med?
Hvad hører jeg — bringer du ogsaa noget med dig hjem?

Ravnen:

På det sted hist oppe, hvorfra jeg plejer at gå til havs,
fik jeg kending af en brølende storm, der nærmer sig.
Nå, tænkte jeg derinde, det blir til en frisk nordvest!
Min kajakåre fik jeg da lagt ind til bådens side,
men stævnen forude — tabte jeg av syne
og den store sol histoppe tabte jeg av syne;
fråden fra min mund slæbte jeg efter mig.

Angakok:

Og fik du så landkending av forbjærget dær?

Ravnen:

Jeg bøjede mig over åren igen, det er min sang,
jeg brugte atter åren, så lyder min sang.

52. HJÆLPEÅNDEN MANERTAQS SANG

Angakokken Ajukutdooqs hjælpeånd synger om sin (og dermed angakokkens) fjende, som efterstræber hans liv ved at sende en på vandet flydende tupilak (ondt tryllemiddel)

ud efter ham. Det gælder at vende det onde middel imod efterstræberen selv, hvad der kan gøres ved hjælp af en tryllesang.

Jeg har det stadig i mine tanker,
da Attavik ifjor kom tilsyne
ifærd med at få den til at flyde,
hans ting, denne her!
Ifjor prøvede den forgæves at nå mig,
uden at kunne det.
Jeg sang en lille tryllesang mod den:
Stans den, inden den når frem!
driv den tilbage, inden den når frem!

53-54. SANGE FRA INDLANDSBOERNE (TIMERSEETERNE)

De grønlandske angakutter havde ofte en Timerseeq til hjælpeånd. Timerseeterne er et av grønlændernes sagnfolk; de mentes at bo i indlandet (grl. t i m e q „indland" + -s e e q „en som færdes der", flt. s e e t) hvorfra de av og til skulde ha søgt ud til kysten for at fange sæler; ofte stjal de fra Innuiternes fangst. De havde ikke både, ikke kajakker, men det hed sig, at de kan vandre ud på tågen over havet, eller at de „bruger tågen til kajak". Når Timerseeken fra fjældet ude ved havet får øje på Innuiternes skindbåde, gribes han af en underlig rædsel.

Disse sange synges av angakutterne under åndemaningen i hytten. „Det er ikke vore egne sange, sier de, Timerseeterne har lavet dem selv og derefter lært Innuiterne at bruge dem". Derfor findes der mange aparte ord i dem, gammeldags eller poetiske ord (tabu-ord) av uvant brug, alligevel, såvidt vides, ingen fremmede låneord; de aparte ord er kun omskrivnin-

ger eller avledninger av eskimoisk oprindelse. De er trykt med spærrede typer i min oversættelse.

Den følgende sang blev sunget av Akvko som indledning, når han skulde til at hidkalde sin hjælpeånd fra indlandet.

A.

ile·giak·a·
kaŋerse·wimak·i
qula·nemak·i
ile·giaʷk·a·
kaŋerse·wimak·i
qula·nemak·i
ajaŋe·leqa·k·a
nawiaŋ·e·leqa·k·a
a·kit·e, an·ikit·e
toqume·wara
erce·rʷaman·a
toqume·wara

Jeg spejdede dem ud
fra toppen av disse fjælde,
fra disse store forbjærge.
Jeg undersøgte dem nøje
fra toppen av disse fjælde,
fra disse store forbjærge.
Da vågnede i mig en rædsel for dem,
og jeg begyndte at finde dem ængstende,
deres skindbåde, store og små. —
Jeg føler med gru, at det gælder liv og død,
jeg ræddes over dette;
jeg føler, det gælder jo liv og død.

B.

Omkvæd: samoa jaa jaa.

Lad mig ånde derom, altid og længe!
Da jeg skrævede over den store flod,
over Storeelv til den anden bred —
ti jeg havde intet fartøj,
ingen kajak, ingen skindbåd —
lad mig ånde langt og længe
om de kære sødyr, jeg dræbte,

alt efter min ringe evne,
for det første en god lille remmesæl,
for det andet en til av samme art,
og som en tredie i tilgift
den store spraglede sæl,
som jeg næppe kunde slæbe avsted,
jeg som plejer at skræmme dem —
med nød og næppe slæbte jeg dem
henover tågedækket.

55. KVINDEN, DER SANG I HIMLEN

En angakok kom på sin åndeflugt til de dødes teltby i himlen. Han traf dær en kvinde, han kendte fra jorden, som her ikke havde kunnet synge, men deroppe sang hun av hjærtens lyst. Således, siges det, går det alle sangløse på jorden.

Hvorledes fik jeg sangens ævne?
Da jeg steg didop til himlen,
til den store himmel didoppe,
blev jeg grebet af en frygtelig træthed,
blev grebet av åndenød.
Men da jeg fik øje på mine slægtninge:
Er det jer, der engang var til?
da sang jeg med ett av hjærtens lyst,
så frygtelig træt som jeg var,
i åndenød efter min opstigning.
Jeg åndede sangene frem så småt.

TRYLLEBØNNER

MOD SYGDOMS ANGREB

Sygdom er altid forårsaget av at en fjende eller ond ånd har røvet min sjæl og gemt den bort et sted. Sygdommens fare lurer fra neden, fra jorden under min plads på brixen. Asiartik er den farlige ånds navn.

56.

(Omkvæd) éa — éa.

Av hvilket dyr har jeg mit brixeskind?
av tejstens skind har jeg mit brixeskind,
av tangloppens skind har jeg mit brixeskind.
Ingen sygdom når mig.
éa — éa.

57.

éa — éa.

Med hvis lunge ånder jeg?
med sommerfuglelarvens lunge!
jeg er stærk og sund.
Med hvis lunge ånder jeg?
med flaggermusens lunge!
jeg er stærk og sund.
Asiartik kan ikke krybe ind i mig.
éa — éa.

58.

Hvad bor der i mit indre?
hvad bor der i mit indre?

Den store indlands-is!
Gid den må gå itu!
Hvad bor der i mit indre?
Lad det forgå!
éa — éa.

59.

Meningen synes at være denne. Dagningens (morgenstjærnens) hund nærmer sig: Læg min hunds seletøj på den og send den anden verdens budbringer Asiartik avsted. Kør ham i slæden ud til horisonten for at hente den mistede sjæl hjem!

éa — éa.
Hvad nærmer sig nu?
Daggryets hund nærmer sig.
Læg min hunds seletøj paa den,
send Asiartik avsted!
Du er sendt avsted og godt på vej.

Hvad nærmer sig nu?
Stjærnens hund nærmer sig.
Læg min hunds seletøj på den,
send Asiartik avsted!
Du er sendt avsted og godt på vej.
éa — éa.

60.

Her trylles mod virkningen av hussvamp (eller en lignende art svamp, som findes i hytten). Man bruger formularen samtidig med at svampen kastes ud av huset.

éa — éa.
Flyt den,
flyt svampen!
udryd den,
udryd svampen!
flyt den, udryd
den lille hyttes svamp,
den usle rønnes svamp!
éa — éa.

HELBREDELSE

61.

éa — éa.
Mine sjæle, som jeg mistede
kom hjem av egen drift!
og sæt jer fast igen!
Mine sjæle, mine sjæle
kom igen av egen drift,
kryb ind og sæt jer fast!
éa — éa.

62.

éa — éa.
Jeg gør det levende,
nu først lever det —
det menneskes hjærte.

Jeg gør ham levende,
hans ben og krop.
Nu først lever det,
hans hjærte.
éa — éa.

FANGSTHELD

Det er svært at opdage isbjørnen i den hvide sneørken. Man må trylle for at skærpe sit syn.

63.

éa — éa.
Av hvilket dyrs øjne får jeg mit skarpe syn?
av mågens skarpe øjne får jeg mit skarpe syn.
éa — éa.

64.

Inden avrejsen fra bopladsen tryller fangeren således:

éa — éa.
I teltets indgangsåbning står jeg oprejst,
hvad kommer mig imøde?
En gammel hansæl kommer mig imøde.

I teltets indgangsåbning står jeg oprejst,
hvad kommer mig imøde?
En svartside kommer mig imøde.

I teltets indgangsåbning står jeg oprejst,
hvad kommer mig imøde?
En klapmys kommer mig imøde.

I teltets indgangsåbning står jeg oprejst,
hvad kommer mig imøde?
En remmesæl kommer mig imøde.

I teltets indgangsåbning står jeg oprejst,
hvem krydser min vej?
En hvidhval krydser min vej.

I teltets indgangsåbning står jeg oprejst,
hvem krydser min vej?
En hvalros krydser min vej.

I teltets indgangsåbning står jeg oprejst,
hvem krydser min vej?
En isbjørn krydser min vej.
Gid den vil kravle helt herop!
éa — éa.

65.

Bugtens is smelter op,
for sælerne smelter den op,
til gavn for min fangst,
til gavn for min jagt.
éa — éa.

66.

Hvor kryber jeg på maven?
over isen kryber jeg på maven.
Hvad stikker jeg dær?
En fjordsæl stikker jeg dær.
Jeg var syg, jeg blev rask
éa — éa.

LOKKE FOR SÆL

67.

éa — éa.
Hvorav lugter jeg,
hvorav stinker jeg?
jeg lugter som en gammel klapmys,
jeg stinker som en gammel remmesæl.
éa — éa.

LOKKE FOR HVALROS

68.

kula — kula.
Jeg harpunerer en hvalros,
jeg klapper den på kinden.
Du blir fredelig og from.
Jeg harpunerer en hvalros,
jeg klapper dig på stødtanden.
Du blir fredelig og from.
kula — kula.
Du er glat om kinden,
du er glat om hagen,
jeg glatter dine stødtænder.
kula — kula.

69.

éa — éa.
Nu ror jeg om næsset,
nu runder jeg næsset,
hvad gir det mig dær?
hvad gir det idag?

En remmesæl gir det mig,
en stor klapmys gir det mig,
en bjørn gir det mig.
éa — éa.

VED BYGNING AV EN BÅD

70.

éa — éa.
Fik min båd nu sin rette krumning,
gav jeg træet den rette krumning?
fik min båd nu sin rette krumning,
fik dyret sin rette krumning?
éa — éa.

OVER BÅDENS AMULET

71.

éa — éa.
Den gir mig fart på rejsen,
den gir fartøjet rask fart.

OVER KASTETRÆET

72.

Lad det ikke forfejle den,
kast ikke harpunen skævt!
Lad det ikke forfejle den,
tyksakken med de svære forlaller,
kast ikke harpunen skævt!

MOD EN DØDSFJENDES LUMSKHED

73.

éa — éa.
Jeg stryger ham mildt over kinderne —
du er blevet ganske formildet!
Jeg klapper ham blidt paa kinden —
du er blevet ganske formildet!
éa — éa.

MOD EN FJENDES HADEFULDE TANKER

Den der tryller trækker sin anoraks hætte skævt ned over den ene skulder og vender ansigtet bort. Idet han udsender ordene, støder han med en amulet i hånden tilbage i retning av den, der trylles imod.

74.

Avsted blev det sendt.
Hvad er det, der nærmer sig?
hint stygt udåndede?
På tværs af den skævt fortrukne
anorakhætte her over skulderen —
avsted, du er sendt avsted.
éa — éa.

MOD VIRKNING AV STJÆRNESKUD

75.

éa — éa.
Hvor ligger jeg i gemme?
Under glimmerstenen har jeg gemt mig.

Hvor ligger jeg i gemme?
Under mosset har jeg gemt mig.
Jeg er skjult, jeg er gemt.
éa — éa.

VED SØRGETIDENS OPHØR

76.

Efter et dødsfald sørger de nærmeste under iagttagelse av mange tabuskikke.

Keersagaks gamle moer brugte denne formel, da hun efter sin lille datters død ifølge tabuskik havde holdt sig inde i hytten et halvt år og nu for første gang gik ned til elvens eller fjordens is. Derefter havde den i mange år ikke været brugt, men så solgte hun den til den unge Kättuarajee, da han efter sin sørgetids udløb første gang igen skulde ud på isen. Han gav hende sin kones hovedtørklæde i betaling.

éa — éa.
Jeg træder ud paa isens tynde flade,
jeg træder ud på isens tynde hud.
Jeg er blevet fattig nu,
som den nye jord, denne her,
denne fattige her!
éa — éa.

77.

Denne er for en kvinde, der første gang skal til at sy efter sørgetidens udløb. „Klemmefingrene“ er tommel- og pegefinger.

Hvis kløer har jeg til klemmefingre?
Flaggermusens kløer har jeg til klemmefingre
til gavn for min husmoderdont.
Hvis kløer har jeg til klemmefingre?
Krabbens kløer har jeg til klemmefingre
til gavn for min husmoderdont.

78.

Jægerens trylleformel, når han efter sørgetidens udløb for første gang igen går ud i sin kajak for at sætte over en bugt eller runde et næs. Ved hjælp af vandkalvens attributer gør han sig usynlig og uangribelig.

éa — éa.

Hvis forhæng har jeg til mit forhæng?
Vandkalvens forhæng er mit forhæng,
jeg længes efter at sætte over bugten.
Hvis forhæng har jeg til mit forhæng?
Vandkalvens forhæng er mit forhæng.
Jeg længes efter at runde forbjærget.
éa — éa.

LIGDUNST

79.

Den, der har hjulpet med til at begrave sit barns eller sin slægtnings lig, får „tåge" (ligdunst) om hodet og fingrene. Angakokken kan se dunsten, andre mærker kun stanken. Man værner sig mod virkningen ved trylleformularer.

Han er befængt med ligdunst,
min slægtning er befængt med ligdunst.
Han er befængt med ligdunst,
jordens overflade ligger i ligdunst.

80.

Første gang, jægeren efter sørgetiden går ud på jagt, tryller han således:

Jeg damper av ligdunst,
kun de døde deroppe har ingen ligdunst.
Jeg damper av ligdunst,
kun de døde i havet har ingen ligdunst.
Jeg er skjult i min tågedunst
både ved flod og ebbe
og ved grænsen fra ebbe til flod.

81.

Når jægeren går på jagt i sin kajak:

éa — éa.
Jeg driver sidelæns for vinden,
hvem kommer op til mig?
sælerne kommer op til mig.

Jeg driver sidelæns for vinden,
hvem kommer op til mig?
svartsiden kommer op til mig.

Jeg driver sidelæns for vinden
o. s. v.

„Remmesælen, klapmyssen, hvidhvalen, hvalrossen" — alle nævnes i rækken fra vers til vers —

— kommer op til mig.

éa — éa.

FRIBREV EFTER SØRGETIDENS OPHØR

82.

Når den sørgende kvinde har siddet et halvt år på brixen inde i hytten eller teltet, med ansigtet bortvendt fra døren og fra vinduet, har hun endelig lov til igen at gå ned til stranden og søge muslinger eller anden føde, og at forrette arbejde ude. Hun tryller således:

éa — éa.
Min bedstefar — det er et gammelt ord —
har nu tilladt mig at gøre hvadsomhelst.
Jeg begynder.

Min bedstemor — det er et gammelt ord —
har nu tilladt mig at gøre hvadsomhelst.
Jeg begynder.
éa — éa.

OVER EN FRUGTSOMMELIG KVINDES AMULET

83.

Den gifte kvinde tryller over den lille kuglerunde sten, som skal være en amulet for at skaffe hende et barn. En kuglerund sten findes en sjælden gang i jordens skød og gemmes omhyggeligt; hun putter den ind på sit underliv, indsyt i de korte skindbuxer, der hænger om hendes hofter som et bælte og som kaldes naatit. Lidt foroverbøjet, med hætten trukket halvt op om hodet og med øjnene stirrende mod stenen, mumler hun denne formular.

éa — éa.
Du sjældne runde sten fra jordens indre,
måtte jeg få dig til foster!
Du runde amulet-sten,
måtte jeg snart få dig til foster!
kom hid fra himlens yderside,
kryb ind i mit indre,
gørende din virkning,
bliv til mit barn!
Du bor i mig som i jorden.
éa — éa.

KVINDE I BARNSNØD

84.

Når en kvinde har vanskelighed ved at føde og drives av store smerter, bruger hun denne formular.

éa — éa.
Hvis livmoder har jeg til livmoder?
mågens livmoder er min livmoder.
Hvis livmoder har jeg til livmoder?
havfuglens livmoder er min livmoder.
éa — éa.

VED INDFLYTNINGEN I VINTERHUSET OM HØSTEN

85.

Udenfor husindgangen tuer der sig altid en køkkenmødding op. Deri slumrer møddingens ånd, når beboerne har forladt huset og er taget på sommerrejse.

éa — éa.
Fra hvis mødding rejser jeg mig?
fra husets mødding rejser jeg mig.
Asiartik vandrer forbi, men han ser mig ikke.
Hvorfra rejser jeg mig?
fra møddingens bundfald rejser jeg mig.
Jeg er befriet for smudset.
éa — éa.

INDVIELSE AF SØNNENS FØRSTE KAJAK

86.

En moers trylleformel, da hendes søn var stor nok til at få sin første kajak. Hendes mand byggede den, men hun foretog selv sammenføjningen av essingens længdespanter, og i det samme mumlede hun denne formular. Den havde hun købt av den gamle Ilinguakeeq for en remmesæl.

éa — éa.
Hvis kraller har jeg selv til kløer?
ørentvistens kraller er mine kløer.

Hvis kraller har jeg selv til kløer?
skarnfluens kraller er mine kløer.
Ørentvistens kraller gør mig uangribelig,
skarnfluens kraller gør mig ubetvingelig.
éa — éa.

ANGAKOK-LÆRLINGS TRYLLEFORMEL

87.

Når den hedenske præst (angakok) lærer den unge mand at gnide stenen for at mane sin første hjælpeånd, forsyner han ham med denne formular.

éa — éa.
Hvor gnider jeg stenen?
På Qaatalik-fjældet gnider jeg stenen.
Hvem er det, som kommer?
hvem kommer op til mig, uimodståelig?
Havets ånd kommer op, uimodståelig,
Havånden kommer, uimodståelig,
kommer op til mig.
éa — éa.

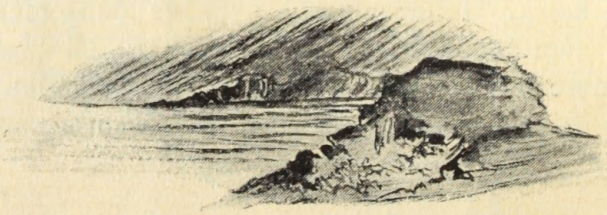

Ph. Hansen & Co.